

Ár 2015, föstudaginn 5. júní, er fundur haldinn í úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki.

Mætt eru: Haukur Guðmundsson, formaður, Geir Arnar Marelsson, Hildigunnur Hafsteinsdóttir, Jóhann Tómas Sigurðsson og Unnur Erla Jónsdóttir.

Fyrir er tekið **mál nr. 14/2015:**

A
gegn
F

og kveðinn upp svohljóðandi

ú r s k u r ð u r :

I.

Málsmeðferð.

Málsaðilar eru A hér eftir nefnd sóknaraðili, annars vegar og F, hér eftir nefndur varnaraðili, hins vegar.

Málið barst úrskurðarnefndinni 25. febrúar 2015, með kvörtun sóknaraðila, dags. 5. janúar 2015. Með tölvupósti nefndarinnar, dags. 26. febrúar 2015, var kvörtunin send varnaraðila og honum gefinn kostur á að tjá sig um hana og skýra sjónarmið sín. Svör varnaraðila bárust með bréfi dags. 25. mars 2015. Var bréfið sent sóknaraðila 26. mars 2015 með tölvupósti nefndarinnar, og honum gefinn kostur á að koma á framfæri athugasemdum sínum. Athugasemdir sóknaraðila bárust með bréfi, dags. 9. apríl 2015.

Málið var tekið fyrir á fundi nefndarinnar 5. júní 2015.

II.

Málsatvik.

Með bréfi, dags. 15. maí 2015, tilkynnti varnaraðili sóknaraðila að hann hefði leiðrétt endurútreikning á láni X sem sóknaraðili tók hjá FF. Við leiðréttan endurútreikning eignaðist sóknaraðili kröfu á hendur bankanum að fjárhæð kr. 422.969. Í bréfinu lýsti varnaraðili yfir skuldajöfnuði inneignarinnar á láni X á móti vanskilum á láni nr. Y sem útgefið var þann 4. september 2007 af sóknaraðila til FG. og varnaraðili eignaðist í kjölfar samruna FG við bankann. Sóknaraðili mótmælti aðgerð bankans og fór þess á leit við varnaraðila að hann viðurkenndi að skuldajöfnunin væri óheimil. Varnaraðili hafnaði beiðni sóknaraðila í tölvupósti dags. 22. september 2014. Í kjölfarið fór sóknaraðili með málið fyrir úrskurðarnefnd um viðskipti við fjármálafyrirtæki.

III.

Umkvörtunarefni.

Sóknaraðili krefst þess að skuldajöfnuður tveggja bílalána verði dregin til baka. Um sé að ræða tvö bílalán sem tekin voru annars vegar hjá FF og hinsvegar FG. Er lítið svo á að krafist sé ógildingar á þessum skuldajöfnuði.

Sóknaraðili telur skuldajöfnuð varnaraðila í kjölfar endurútreiknings á láni hennar hjá FF þann 15. maí 2014 óheimilan.

Sóknaraðili bendir á að grundvallarskilyrði skuldajafnaðar sé að um sé að ræða kröfu milli sömu aðila og geti það skilyrði ekki talist uppfyllt hér. Líta verði til þess að sóknaraðili hafi ekki samið við varnaraðila heldur hafi hún samið við tvö önnur lánaðafyrirtæki og rétt sé að hafa í huga að við framsal kröfu öðlist kröfuhafi að meginreglu allan þann rétt sem kröfuhafi hafi átt á hendur skuldara en engan annan rétt.

Við samningsgerð hafi ekki verið til staðar heimild til skuldajafnaðar við skuldir í öðrum fyrirtækjum og verði að styðjast við þær forsendur sem voru fyrir hendi þegar samningar voru gerðir en ekki aðstæðna sem síðar urðu til, sbr. 1. mgr. 36. gr. samningalaga nr. 7/1936.

Jafnframt beri að líta til þess að í lögum nr. 33/2013 um neytendalán komi fram í 1. mgr. 19. gr. að neytandi haldi rétti sínum til skuldajafnaðar þrátt fyrir framsal kröfu. Í ákvæðinu sé ekki minnst á rétt kröfuhafa til þess að halda þessum rétti og ekkert sé talað um um þann rétt í greinargerð með lögunum.

Sóknaraðili vísar til þess að við mat á skilyrði skuldajafnaðar um að kröfurnar séu á milli sömu aðila sé ekki nægilegt að vísa til þess að skilyrðið sé uppfyllt sökum þess að samruni fyrirtækja hafi orðið. Mikilvægt sé að horfa til þeirra aðstæðna sem hafi verið fyrir hendi á þeim tíma sem samningarnir voru gerðir og skoða verði eðli samningssambandsins sem liggi til grundvallar. Sóknaraðili hafi samið við FG og FF og hafi hún staðið í þeirri trú að hún væri að eiga viðskipti við þær stofnanir en ekki varnaraðila. Í ljósi þess sem að framan sé rakið og þeirra samninga sem liggi til grundvallar lánunum hafi varnaraðili ekki haft heimild til þess að skuldajafna kröfunum.

Hvað varðar vísun varnaraðila til úrskurðar úrskurðarnefndar um viðskipti við fjármálafyrirtæki frá 6. mars 2015 nr. 108/2014 telur sóknaraðili að líta beri til þess að varnaraðili hafi skuldajafnað kröfunum fyrirvaralaust án þess að senda henni tilkynningu þess efnis eða gefa henni kost á því að koma að athugasemdum. Slíkir viðskiptahættir séu ómálefnalegir og ósanngjarnir og engan veginn í samræmi við þær venjur sem tíðkist í viðskiptalífinu. Sökum þessara vankanta á framkvæmd skuldajafnaðar geti úrskurðurinn ekki haft fordæmisgildi í málinu.

Sóknaraðili telur að í málinu beri einnig að líta til þess að hún hafi ekki getað séð fyrir að fyrirtækin myndu sameinast þegar hún hafi tekið lánin og með því að skuldajafna kröfunum séu kröfur um gagnsæi og heiðarleika í viðskiptum engan veginn uppfylltar af hálfu varnaraðila. Í ljósi þess sé afar ómálefnalegt og ósanngjarnt að skuldajafna umræddum kröfum og því til stuðnings vísar sóknaraðili til 1. mgr. 36. gr. laga nr. 7/1936. Varnaraðili sé ein stærsta og rótgrónasta fjármálastofnun landsins og ætla megir að bankinn leggi mikið uppúr því að viðhalda trausti viðskiptavina sinna. Háttalag það sem varnaraðili hafi viðhaft í garð sóknaraðila sé til þess fallið að rýra traust viðskiptavina bankans enda um að ræða gerninga sem séu algjörlega ófyrirsjáanlegir fyrir hinn almenna neytanda.

IV.

Athugasemdir varnaraðila.

Varnaraðili krefst þess að kröfu sóknaraðila verði hafnað.

Varnaraðili bendir á að þann 14. júní 2011 hafi Fjármálaeftirlitið samþykkt samruna FG hf. og FF við varnaraðila á grundvelli 1. mgr. 106. gr. laga nr. 161/2002 um fjármálafyrirtæki. Varnaraðili hafi tekið við öllum réttindum og skyldum FG og FF og hafi félögin verið sameinuð undir nafni varnaraðila. Gert hafi verið ráð fyrir að samruninn tæki gildi frá og með 1. janúar 2011. Varnaraðili hafi þ.a.l. eignast allar þær kröfur sem FF og FG áttu á hendur viðskiptavinum sínum frá stofnðegi þeirra krafna. Þá hafi verið litið svo á að kröfur sem viðskiptavinir félaganna áttu á hendur þeim giltu frá stofnðegi þeirra gagnvart varnaraðila. Samkvæmt þessu hafi umræddar kröfur verið á milli sömu aðila og þar með gagnkvæmar. Varnaraðili telur að það sé ekki skilyrði skuldajafnaðar að kröfur séu frá öndverðu á milli sömu aðila, sbr., m.a. úrskurð úrskurðarnefndar um viðskipti við fjármálafyrirtæki frá 6. mars 2015 í máli 108/2014. Þá fái varnaraðili ekki betur séð en að önnur skilyrði skuldajafnaðar hafi verið uppfyllt. Þannig hafi kröfurnar verið sambærilegar, enda hafi þær báðar kveðið á um greiðslu

peninga. Þá hafi kröfurnar verið hæfar til að mætast hvað greiðslutíma varðaði og loks hafi gagnkrafa varnaraðila verið lögvarin krafa.

Hvað varðar skuldajafnaðarrétt varnaraðila þá vísar bankinn einnig til d-liðar 1. mgr. 3. gr. laga nr. 101/2010 um greiðsluaðlögun einstaklinga en umsókn sóknaraðila um greiðsluaðlögun samkvæmt lögum nr. 101/2010 var samþykkt þann 30. desember 2011 með ákvörðun umboðsmanns skuldara. Þann 4. júní 2014 hafi sóknaraðili fengið samþykktan samning um greiðsluaðlögun. Samningurinn hafi falið í sér 100% eftirgjöf á samningskröfum sóknaraðila við gildistöku samnings svo greiðsluaðlögunartímabil hafi verið ekkert. Varnaraðili bendir á að samkvæmt framangreindu ákvæði laganna falli kröfur, sem fullnægt yrði með skuldajöfnuði ef bú skuldara hefði verið tekið til gjaldþrotaskipta ekki undir greiðsluaðlögun. Líkt og fram hafi komið í umfjöllun um umrædda grein í athugasemdum greinargerðar með frumvarpi því er varð að lögum nr. 101/2010 geti kröfuhafi sem eigi kröfu á skuldara og skuldi honum jafnframt, dregið skuld sína frá kröfunni hafi hann eignast kröfuna þremur mánuðum áður en umsókn til greiðsluaðlögunar hafi verið tekin til greina, hafi hann hvorki vitað né mátt vita að skuldari átti ekki fyrir skuldum og hafi hann fengið kröfuna til þess eins að skuldajafna. Í greinargerðinni segi síðan: „Þó ber að hafa í huga að þegar frestun greiðslna skv. 11. gr. er komin á er lánadrottnum óheimilt að skuldajafna kröfu skuldarans við kröfu sína nema því aðeins að aðalkrafa og gangkrafa séu af sömu rót runnar.“ Varnaraðili telur að þegar litið sé til þess að b-liður 1. mgr. 11. gr. frumvarpsins, sem gerði ráð fyrir því að á meðan greiðsluaðlögunarumleitanir færu fram væri lánadrottnum óheimilt að skuldajafna kröfu umsækjanda við kröfu þeirra nema því aðeins að aðalkrafan og gagnkrafan væru af sömu rót runnar, hafi verið felld brott í meðförum þingsins, sé ljóst að framangreind ummæli í greinargerðinni um d. lið 1. mgr. 3. gr. laganna hafi ekki lengur þýðingu og séu andstæð skýrum ákvæðum laganna. Varnaraðili telur því einsýnt að bankanum hafi verið heimilt að skuldajafna kröfu sóknaraðila vegna leiðréttis útreiknings á láni X á móti kröfu bankans vegna vanskila á láni Y.

Framangreindu til viðbótar bendir varnaraðili á að ekki skipti máli þótt skuldajafnaðarréttur fjármálafyrirtækja gagnvart viðskiptamönnum sínum sé almennt háður verulegum takmörkunum í samræmi við það hlutverk fjármálafyrirtækja að taka sér vörslur fjármuna fyrir viðskiptamenn sína, enda eigi slík sjónarmið ekki við um kröfu viðskiptamanns um útgreiðslu fjár vegna endurútreiknings á láni á sama tíma og hann skuldi sama fjármálafyrirtæki gjaldfallnar peningakröfur, sbr. úrskurður úrskurðarnefndar um viðskipti við fjármálafyrirtæki í málum nr. 2/2014 og 108/2014 og dóm héraðsdóms Reykjavíkur frá 15. september 2014 í máli nr. E-26/2014.

Loks mótmælir varnaraðili tilvísun sóknaraðila til 1. mgr. 36. gr. laga nr. 7/1936 og 1. mgr. 19. gr. laga nr. 33/2013 um neytendalán og telur vandséð hvernig umrædd ákvæði geti haft þýðingu fyrir úrlausn málsins.

Að öllu framangreindu virtu telur varnaraðili að ekki verði annað ráðið en að skilyrðum skuldajafnaðar hafi verið fullnægt í umræddu tilviki. Beri því að hafna kröfu sóknaraðila.

V.

Niðurstaða.

Ágreiningur aðila lýtur að því hvort varnaraðila hafi verið heimilt að skuldajafna kröfu sóknaraðila vegna leiðréttis endurútreiknings á láni X sem sóknaraðili tók hjá FF á móti kröfu varnaraðila vegna vanskila sóknaraðila á láni nr. Y sem sóknaraðili tók hjá FG hf. Ekki er ágreiningur um að varnaraðili átti gilda peningakröfu

á hendur sóknaraðila þegar hann lýsti skuldajöfnuði, en ágreiningur er um hvort skilyrði skuldajafnaðar séu fyrir hendi.

Ekki er fallist á það með sóknaraðila skilyrði skuldajafnaðar varðandi aðild hafi ekki verið uppfyllt í málinu, en þegar FG og FF sameinuðust undir nafni varnaraðila, tók varnaraðili við öllum réttindum og skyldum félaganna tveggja og kröfurnar því gagnkvæmar. Er það ekki skilyrði skuldajafnaðar að kröfur séu frá öndverðu á milli sömu aðila. Þá voru önnur skilyrði skuldajafnaðar einnig uppfyllt. Voru kröfurnar sambærilegar, enda kváðu þær báðar á um greiðslu peninga. Þá voru kröfurnar hæfar til að mætast hvað greiðslutíma varðaði. Ákvæði 1. mgr. 19. gr. laga . 33/2013 um neytendalán, sem sóknaraðili vísar til, þykir ekki skipta máli fyrir úrlausn málsins. Ákvæðið felur í sér sérstakan rétt fyrir skuldara neytendaláns til að bera fyrir sig skuldajafnaðarrétt gagnvart upphaflegum kröfuhafa við innheimtu framsalshafa á kröfu sinni. Ákvæðið hróflar hins vegar ekki við þeirri almennu reglu að við uppgjör framsalshafans og skuldarans, geta báðir aðilar borið fyrir sig þær kröfur sem þeir eiga hvor á annan.

Í íslenskum rétti hefur verið talið að það sé almennt óheimilt að skuldajafna peningakröfum sem fjármálafyrirtæki eignast á viðskiptamenn sína við innstæður eða önnur fjárhagsleg réttindi sem viðskiptamaðurinn á í viðkomandi banka eða sparisjóði. Styðjast þessar takmarkanir öðru fremur við það hlutverk fjármálafyrirtækja að taka að sér vörslur fjármuna fyrir viðskiptamenn sína. Er það almennt ekki samræmanlegt þessu hlutverki að banki gangi að innstæðum eða öðrum fjárhagslegum réttindum til að fullnusta eigin kröfur. Er skuldajafnaðarréttur fjármálafyrirtækja gagnvart viðskiptamönnum almennt verulegum takmörkunum háður. Þessi sjónarmið eiga á hinn bóginn ekki við um kröfu viðskiptamanns um útgreiðslu fjár vegna endurreiknings skuldabréfaláns, á sama tíma og hann skuldar sama banka gjaldfallnar peningakröfur. Er sú niðurstaða í samræmi við fyrri úrskurði úrskurðarnefndar um viðskipti við fjármálafyrirtæki til dæmis í 83/2013 og 2/2014. Ekki verður fallist á með sóknaraðila að efni 1. mgr. 19. gr. laga nr. 33/2013 um neytendalán breyti neinu þar um.

Verður í ljósi framangreinds ekki hjá því komist að hafna kröfu sóknaraðila.

Ú r s k u r ð a r o r ð:

Kröfu sóknaraðila, A, á hendur varnaraðila, F, um ógildingu á skuldajöfnuði er hafnað.

Reykjavík, 5. júní 215

Haukur Guðmundsson

Geir Arnar Marelsson
Hildigunnur Hafsteinsdóttir

Jóhann Tómas Sigurðsson
Unnur Erla Jónsdóttir